

ISSN 1300-2953

OT
SİSTEMATİK BOTANİK DERGİSİ
THE HERB JOURNAL OF SYSTEMATIC BOTANY

CİLT
25
VOLUME

SAYI
1
NUMBER

YIL
2018
YEAR

Yazışma Adresi (Correspondance Address):

Prof. Dr. Şinasi YILDIRIMLI

P.K. 663 - 06444 Mithatpaşa - Ankara - Türkiye

İş tel (Office tel) : 90 312 297 80 04 - 0312 780 50 04

İş faks (Office fax) : 90 312 299 20 28

Cep tel (GSM) : 0 505 433 02 09

e-mail : ot@hacettepe.edu.tr - otdergisi.yldrml@gmail.com

Posta Çek. No : 1001 167

Yapı Kredi Bankası (Beytepe Şb.) : TR80 0006 7010 0000 0072 4965 55

Ot Sistematik Botanik Dergisi

25, 1, 2018 cildinde yayınlanan yeni üyeler, aktarım ve konumlar

New taxa, combination and status published in volume 25, 1, 2018

<i>Asteraceae</i> : .. Gundelia purpurascens (Bornm.) Fırat, comb. & stat. nov.	14
Senecio discoideus (V.A.Matthews) Yıld., comb. & stat. nov.	6
Senecio oflasii Yıld. & Kılıç, sp. nov.	3
<i>Brassicaceae</i> : Aethionema adiyamanense Yıld. & Kılıç, sp. nov.	27

DÜZELTME (CORRIGENDUM)

OT Sistematik Botanik Dergisi
24, 2, 1- 8, 2017-ISSN 1300-2953

A new remarkably *Silene* L. (*Caryophyllaceae*)
from Bingöl province, Turkey

Şinasi YILDIRIMLI* & Ömer KILIÇ**

*University of Hacettepe, Science of Faculty, Department of Biology
Division of Botany 06532 Beytepe-Ankara-Türkiye ot@hacettepe.edu.tr

**Technical Science Vocational High School, Bingöl University, Bingöl
12000, Turkey

Üstte adı geçen makale yayınlandıktan sonra dikkatimizi çeken Şekil
1'deki dizgici hatasının aşağıdaki gibi düzeltilmesini rica ederiz.

We would like to be corrected the following typographer error brought to
our attention after publication of the above paper. The correct new figure
1 is as follows:

Figure 1. *Silene magenta*, habitus, Ş. Yıldırımli 43367 & Ö. Kılıç (holotype)

Nar, Sulusaray (Nevşehir) ve çevresinde bulunan yabani ve yetiştirme bitkilerin yöresel adları ve etnobotanik değerleri

Gençay AKGÜL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü 50300 Nevşehir

e-mail:akgul@nevsehir.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, Nevşehir iline bağlı Nar ve Sulusaray kasabaları ile çevresinden toplanan 58 familyaya ilgin 187 taksonun yerel adları ve halk arasındaki kullanılışları verilmiştir. Araştırma sonucuna göre en çok takson içeren familyalar sırasıyla *Asteraceae* (20), *Rosaceae* (19), *Fabaceae* (17), *Lamiaceae* (10) ve *Cupressaceae* (9)'dir. Bitkilerin en çok kullanılan kısımlarının oranları sırasıyla meyva (% 48), çiçek (% 17) ve yapraklar (% 13)'dir. Yöre halkının bitkileri kullanım şekilleri ise en sık olandan en aza doğru sırasıyla yenen (% 69), çay (% 23), kaynatma (% 5), toz (% 2) ve içecektir (% 1). Çalışma sonucuna göre etnobotanik değerleri tespit edilen bitkilerden 61'i dekoratif amaçlı kullanılmaktadır. Ayrıca bitkilerden 26'sı tıbbi, 22'si gıda, 4'ü boya ve diğerleri değişik amaçlarla (temizlik, hayvan yemi, yakacak vb.) kullanılmaktadır. Benzer çalışmalarla yapılan karşılaştırma sonucu, bitkilerden bir kısmının yöresel isimlerinin benzemediği tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları Çingirdaklıot (*Euphorbia petrophila*), Gelineli (*Scandix stellata*), Günvurgunu (*Helianthemum canum*), kayalalesi (*Hypericum pseudolaeve*), Gırtlı (*Taeniatherum caput-medusae*) ve kılçaçayırdır (*Bromus tectorum*).

Bulduru sözcükleri: Etnobotanik, Nar, Sulusaray, Türkiye

Local names and ethnobotanical usages of some wild and cultivated plants in Nar, Sulusaray (Nevşehir) and its surroundings

Abstract

In this study, local names of 187 taxa peculiar to 58 family collected from Nar and Sulusaray towns of Nevşehir province and its surroundings and their usage among the people are given. According to the results, the most taxa-containing families are *Asteraceae* (20), *Rosaceae* (19), *Fabaceae* (17), *Lamiaceae* (10) and *Cupressaceae* (9). The most used parts of the plants are fruit (48 %), flower (17 %) and leaves (13 %), respectively. The most common forms of usage of the plants are as follows: foods (69 %), infusion (23 %), decoction (5 %), powder (2 %) and beverage (1 %). According to the study result, 61 of the plants with ethnobotanical values are used for decorative purposes. In addition, 26 of the plants are medicinal, 22 food, 4 dye and others are used for different purposes (cleaning, animal feed, fire etc.). As a result of comparison with similar studies, it has been determined that the local names of some of the plants are not similar. Some of them are çingirdaklıot (*Euphorbia petrophila*), gelineli (*Scandix stellata*), günvurgunu (*Helianthemum canum*), kayalalesi (*Hypericum pseudolaeve*), girtül (*Taeniatherum caput-medusae*) ve kılçaçayır (*Bromus tectorum*).

Key Words: Ethnobotany, Nar, Sulusaray, Türkiye

Giriş

Etnobotanik terimini ilk kullanan araştırmacı ABD’li Harsberger’dir (1). Bu araştırmacının “yerli halkın bitki kullanımı” olarak gördüğü etnobotanik terimini daha sonraki araştırmacılar genişletmişlerdir. Dar anlamda ise etnobotanik “bir yörede yaşayan halkın, çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi ve o bitkiler üzerindeki etkileri” olarak ifade edilmektedir (2). Etnobotanikle ilgili ilk çalışmalarda daha çok ekonomik değeri olan bitkiler ele alınmıştır. İlk antropologlar ise yerli halkın bitki kullanımına bakarak doğayı nasıl algıladıklarını anlamaya çalışmışlardır. Farklı disiplinlerdeki bu bakış açısı etnobotaniğin gelişmesine etki etmiştir. Etnobotanik terimi aslen Girek kökenli olup yerel halkın bitkileri her türlü kullanımı anlamına gelmektedir.

Bu nedenle bu alanda çalışma yapan araştırmacılar yerel halkın yaşadığı bölgelere giderek, halkın bitkilerle olan ilişkilerini inceleyip onların adlandırmalarını ve kullanım şekillerini belirlemektedirler. Eski insanlar kullandıkları bitkilerin resimlerini mağara duvarlarına, mabedlere ve tabletlere işlemişlerdir. Ayrıca Hitit yazıtları ve Mısır papirüsleri bu alanda özellikle tıbbi bitkileri içeren ilk çağlardan kalma eserlerdendir (2).

Günümüzde kırsal kesimlerde yaşayan ve yabani bitkileri kullanan halkın hemen hemen tamamı bu birikimi sözlü olarak gelecek nesillere aktarmaktadır. Ancak bu aktarım günümüzde ilgisizlik nedeniyle kaybolmaya yüz tutmuştur. Bu nedenle Anadolu'nun zengin miras çeşitliliğinden biri olan bu bilgilerin bir an önce kayıt altına alınması önemlidir. Bitkilerin yerel adları ve kullanımlarının tespit edilerek, kayda geçirilmesi bu alandaki zengin kültürün gelecek kuşaklara aktarılması açısından gereklidir. Türkiye'de bitkilerin henüz tamamının etnobotanik özelliği kayda geçirilmemiştir. Bu nedenle özellikle flora ve revizyon çalışmalarında bu bilgilerin elde edilmesi önem taşımaktadır. Son yüzyılda kimyasal ilaçlara olan yönelim artmış ve bu alandaki bilgiler hızla kaybolmaya yüz tutmuştur. 1980 yılına kadar pek çok araştırmacı "etnobotanik" terimini alıp kendi konusu içinde kullanmıştır. Bu tarihten sonra etnobotanik, yerel halk da dahil birçok kesimin ilgisini çekmiştir (2).

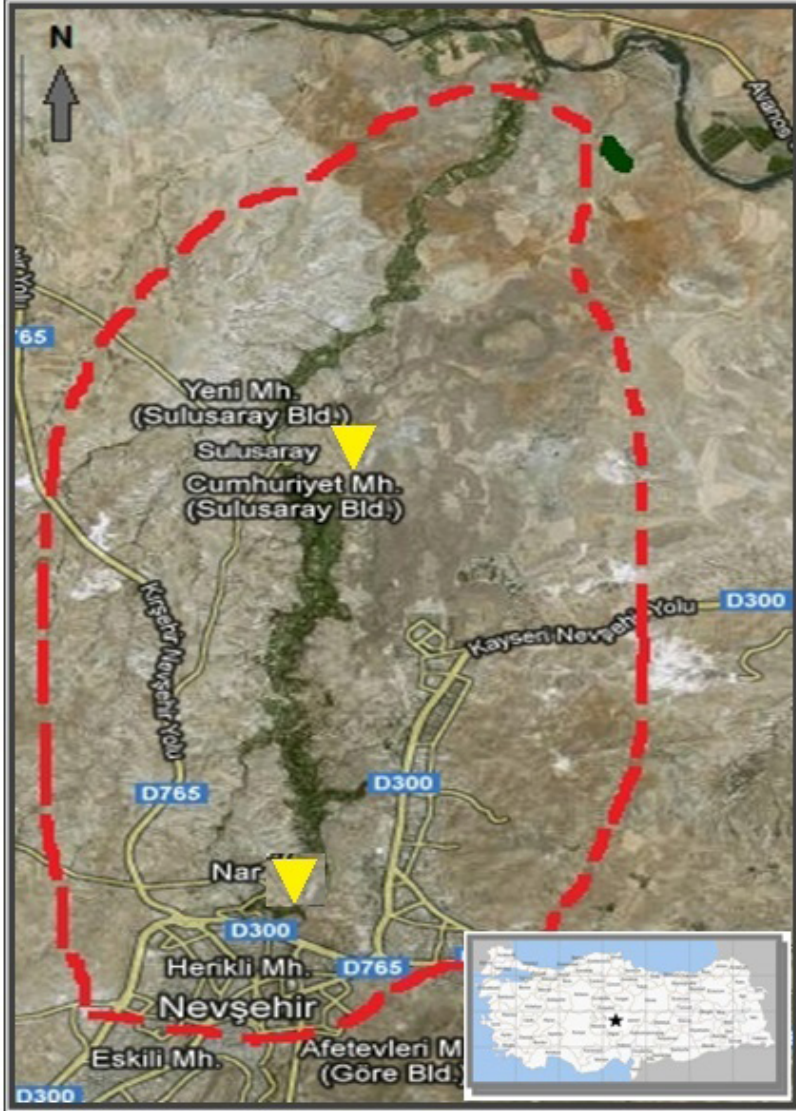
Değişik habitatları, toprak ve kayaç yapıları ile jeolojik zamanlarda geçirdiği iklim değişikliklerinin etkisindeki Türkiye bitki zenginliği açısından dünyanın önde gelen bölgelerinden birisidir. Çeşitli iklim tiplerinin olması, milyonlarca yılda oluşmuş coğrafik ve jeomorfolojik özellikler, üç farklı fitocoğrafik bölgenin kesiştiği yerde olması (Anadolu-Turan, Avrupa-Sibirya, Akdeniz) bu zenginliği artıran nedenlerin başında gelmektedir. Ayrıca Türkiye birçok meyve, sebze, tahıl ve yabani bitkilerinde gen merkezidir. Son yapılan çalışmalara göre yaklaşık 11.707 bitki taksonu yetişmektedir. Bunların yaklaşık üçte biri sadece Türkiye'ye özgüdür (3). Kültür bitkilerinin de ilavesiyle bu sayı 12000'e ulaşmaktadır. Tarıma geçişin ilk merkezlerinden biri olan Anadolu, Neolitik dönemde tarıma alınan buğday ve arpa gibi tahıllarla, mercimek ve nohut gibi baklagillerin birçoğunun atası olan yabani bitkilerin anavatanıdır. Bu zenginliği ihtiva eden Anadolu'nun tıbbi bitkileri hakkında en eski bilgiler Sıtrabon ve Ziyaeddin İbn el Baytar'ın eserlerinde kayıtlıdır (4). Belon,

Tournefort, Olivier'in seyahatnameleri ise Anadolu'nun tıbbi bitkileri hakkında bilgi içermeleri bakımından önemlidir (4). Ayrıca E.Ş. Köprülü, İ. Hakkı ve A. Heilborn'un bitkilerimiz hakkındaki eserleri de dikkate değer çalışmalardır (4). F. Ertuğ, Ş. Yıldırım, E. Tuzlacı, E. Sezik ve H. Özçelik'in bu alanda yaptığı çalışmaları Türkiye'de günümüz etnobotanik çalışmalarının ilk örnekleri arasında göstermek mümkündür. Günümüzde doğallığa olan yönelimin artması bu konuda birçok çalışmanın yapılmasına yol açmıştır (4). Bitkilere verilen adlar, halk arasında kullanılan yöresel dil ile yakından ilgilidir (5). Bu durum kültür ile de yakından ilgili olup Anadolu'nun kültürel zenginliği nedeniyle bitkilere verilen yöresel adlar ilçeler ve köylerde birbirinden değerine farklılık gösterebilmektedir (6).

Çalışma alanı, İç Anadolu bölgesinde 38°37' ve 38°44' kuzey enlemleri ile 34°42' ve 34°44' doğu boylamları arasında kalmaktadır. Kapadokya olarak adlandırılan bölge içinde kalan alanın yüksekliği 930 metre ile 1200 metreler arasında değişmekte olup bozkır özellikli vejetasyon egemendir. Alan doğudan Kayseri, kuzeydoğudan Yozgat, güney, güneybatı ve batıdan Niğde ve Aksaray ile çevrelenmektedir. Çevresinde değişik yükseltilerde dağ (Hırka dağı 1700 m, Oylu dağı 1623 m, Alaşar dağı 1418 m) ve tepeler (Kahveci tepesi (1400 m) ile vadiler (Güvercinlik vadisi, Soğanlı vadisi) bulunmaktadır. Turizm bölgesi olan Uçhisar, Göreme, Zelve, Avanos, Ürgüp, Derinkuyu, Kaymaklı ve Ihlara da alana yakın yerlerdir. Kuzeydoğusunda ise Göreme milli parkı bulunmaktadır. Türkiye florası kayıtlarına göre alanın bağlı olduğu Nevşehir'de 250'ye yakın bitki türü bulunmakta ve bunların yaklaşık üçte biri (77 tür) sadece Nevşehir'e özgüdür (7). Bu verilere göre tür zenginliği bakımından komşu olduğu illerden Kayseri ve Niğde'den sonra üçüncü sıradadır (7). Dünyada sadece bu bölgede bulunan *Allium nevsehirensense* (Nevşehir soğanı) ve Avanos civarından tanımlanan *Acantholimon avanosicum* (Avanos körkeveni) Nevşehir'e özgü iki bitkidir. Ayrıca Kapadokya ismini taşıyan yaklaşık 50'ye yakın bitkinin birçoğu bölge sınırları içinde bulunmaktadır. *Alkanna cappadocica*, *Hedysarum cappadocicum*, *Isatis cappadocica*, *Scrophularia libanotica* ssp. *libanotica* var. *cappadocica* bunlardan bazılarıdır. Bu da bölgenin bitki çeşitliliği açısından ne derece dikkate değer olduğunu göstermektedir.

Araştırma bölgesine yakın alanlarda çeşitli floristik ve etnobotanik çalışmalar yapılmıştır (8-19). Ancak çalışma alanı olarak seçilen bölgede

yabani bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmanın amaçlarından birisi de bitkilerin yerel adları ve kullanımlarının tespit edilerek, bu alandaki zengin kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Ayrıca kültürel zenginliğimizin kayıt altına alınarak bu alanda yapılacak çalışmalara az da olsa katkı sunmaktır.

Şekil 1. Araştırma Alanının Haritası

Materyal ve Yöntem

Bu araştırma 2010-2012 tarihlerinde Nevşehir iline bağlı Nar ve Sulusaray kasabaları ve çevresinde yapılan arazi çalışmaları sırasında gerçekleştirilmiştir. Çalışma boyunca bölgede yetişen bitkiler taze haldeyken toplanıp yörede yaşayan halka gösterilerek bitkilerin yöresel adları ve kullanım değerleri hakkında veriler derlenmiştir. Toplanan bitki örnekleri daha sonra pireslenerek kurutulmuş ve teşhisinde başta Türkiye florası (20, 21) ile diğer kaynaklardan (22) yararlanılmıştır. Bitki listesindeki sıralamada büyük gruplarda Türkiye florası, familyalarda ise kolaylık olması açısından alfabetik sıra takip edilmiştir. Kültür bitkileri yıldız (*) işareti ile belirtilmiştir.

Bulgular bölümünde bitkinin familyası, Latince adından sonra parantez içinde ve altı çizili olarak yöresel adı, toplayıcı adı ve numaraları birlikte verilmiştir. Bitkilerin etnobotanik değerleri türün adı altında ayrıca verilmiştir. Bitki örnekleri kartonlara yapıştırılarak, yeni oluşturulan Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Herbaryumu'nda muhafaza edilmektedir. Bitkilerin Latince adları "IPNI" adlı siteden kontrol edilmiştir (23).

Bulgular

Anadolu-Turan fitocoğrafik bölgesine özgü türlerin bulunduğu bozkır özellikli bölgede, ayrıca çalimsı (*Crataegus monogyna*, *Colutea cilicica*, *Ephedra major*, *Amygdalus communis*, *Rubus sanctus*) ve ağaçsı (*Pinus nigra*, *Quercus pubescens*, *Populus alba*, *Fraxinus excelsior*) türlere de rastlanmaktadır. Alan bitki çeşitliliği açısından orta ölçekte bir zenginlik göstermektedir.

Araştırma sırasında yörede yabani olarak yetişen bazı bitkilerin tıbbi, gıda ve ekonomik amaçlı kullanıldıkları belirlenmiştir. Çalışmada belirlenen bitkilerin yöresel adları ve etnobotanik özellikleri şu şekildedir:

Gymnospermae**Cupressaceae**

**Chamaecyparis lawsoniana* A. Murr. (Yalancı servi), Akgül 3731: Park, bahçe ve yol kenarları peyzajında kullanılmaktadır.

**Cupressus sempervirens* L. var. *horizontalis* (Akdeniz servisi), Akgül 3732: Park, bahçe ve yol kenarlarının süslemeleri ile çit yapımında kullanılmaktadır.

**C. arizonica* L. (Arizona servisi), Akgül 3733: Park, bahçe ve yol kenarlarında dekoratif bir süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

**Juniperus communis* L. subsp. *nana* Syme (Bodur ardıç), Akgül 3734: Park, bahçe ve yol kenarlarının süslemelerinde kullanılmaktadır. İdrar söktürücü ve idrar yollarını temizlediği bildirilmiştir.

**J. foetidissima* Willd. (Kokulu ardıç), Akgül 3735: Park ve bahçe peyzajında kullanılmaktadır.

**J. oxycedrus* L. (Katran ardıcı), Akgül 3644: Park ve bahçelerin süslemelerinde kullanılmaktadır. Katranı saç derisi ile cilt rahatsızlıklarında, özellikle sedef hastalığının tedavisinde kullanılmaktadır.

**J. horizontalis* Wild. (Yatık ardıç), Akgül 3737: Park ve bahçe gibi alanların yeşillendirilmesinde kullanılmaktadır.

**J. sabina* L. (Sabin ardıcı), Akgül 3752: Park, bahçe ve yol kenarlarının peyzaj düzenlemelerinde kullanılmaktadır.

**Thuja orientalis* L. (Mazı), Akgül 3753: Park, bahçe ve yol kenarlarının peyzajında kullanılmaktadır.

Pinaceae

**Picea pungens* Engelm. (Mavi ladin), Akgül 3738: Park ve bahçe peyzajında kullanılmaktadır.

**P. orientalis* L. (Doğu ladini), Akgül 3739: Park ve bahçe peyzajında kullanılmaktadır.

**Pinus nigra* Arn. ssp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe (Karaçam), Akgül 3739: Park, bahçe, yol kenarları ile mobilya, ağaç ve ambalaj sanayisinde kullanılmaktadır.

**P. sylvestris* L. (Sarıçam), Akgül 3741: Park, bahçe ve yol kenarlarının peyzajında kullanılmaktadır.

**Abies pinsapo* Boiss. (İspanyol göknarı), Akgül 3743: Park, bahçe ve yol kenarlarının peyzajında kullanılmaktadır.

**Cedrus atlantica* Manetti. (Atlas sediri), Akgül 3744: Park, bahçe ve yol kenarları ile park ve bahçelerde süsleme olarak kullanılmaktadır.

**C. deodora* Loud. (Himalaya sediri), Akgül 3745: Park, bahçe ve yol kenarlarının peyzajında kullanılmaktadır.

**Cryptomeria japonica* (Thunb. ex L.f.) D.Don (Kriptomerya), Akgül 3746: Park ve bahçe peyzajında kullanılmaktadır.

Angiospermae**Dicotylodoneae****Aceraceae**

**Acer palmatum* Thunb. (Japon akçaağacı), Akgül 3701: Bahçe ve yol kenarlarının peyzajında kullanılmaktadır.

**A. negundo* L. (Dişbudak yapraklı akçaağaç), Akgül 3702: Bahçe ve daha çok yol kenarlarının yeşillendirilmesinde kullanılmaktadır.

**A. platanoides* L. (Çınar yapraklı akçaağaç), Akgül 3704: Bahçe ve yol kenarlarının peyzajında yaygın şekilde kullanılmaktadır.

**A. rubrum* L. (Al yapraklı akçaağaç), Akgül 3705: Park bahçe ve yol kenarlarının

peyzajında ve sanayide odun olarak kullanılmaktadır.

Amaranthaceae

Amaranthus retroflexus L. (Süpürgeotu), Akgül 4254: Bitki süs amaçlı kullanılmaktadır.

Apiaceae

Scandix stellata Banks et Sol. (Gelineli), Akgül 4355.

Eryngium campestre L. var. *campestre* (L.) Hudson (Eşekdikeni, Kengel), Akgül 4321: Kökleri çıkarılarak, tazeyken yenilmektedir.

Araliaceae

Hedera helix L. (Sarmaşık, adi orman sarmaşığı), Akgül 3706: Park ve bahçe süslemelerinde kullanılmaktadır. Ayrıca öksürük, astım ve boğmacaya karşı kullanılmaktadır.

Asteraceae

Achillea aleppica DC. subsp. *zederbaueri* (Hayek) Hub.-Mor. (Sarıkafa), Akgül 2934.

A.wilhelmsii C. Koch. (Keditırnağı), Akgül 4313.

Acroptilon repens (L.) DC. (Karamukotu), Akgül 4312.

Centaurea urvillei DC. subsp. *stepposa* Wagenitz, (Çobançökerten, çobankaldıran), Akgül 2939.

C. solstitialis L. subsp. *solstitialis* (İshaldikeni), Akgül 4311.

C. virgata Lam. (Karaacımih), Akgül 4310.

Anthemis fumariifolia Boiss. (Yoğurtotu, Yoğurtçiçeği), Akgül 2937: Bölge halkının eskiden yoğurt mayalama da kullandığı bildirilmiştir.

A. tinctoria L. var. *pallid* DC.(Alman papatyası), Akgül 4307.

Artemisia campestris L. (Düğmeliyalangı), Akgül 4305.

Carduus nutans L. subsp. *nutans* (Kangal), Akgül 4303.

Scorzonera eriophora DC. (Düğmeliyalangı), Akgül 2904.

Cnicus benedictus L. var. *benedictus* (Mübarekdiken), Akgül 4297.

Gundelia tournefortii L. var. *armata* Freyn et Sint. (Kenger), Akgül 4288: Gövdeler tazeyken yenilmektedir.

**Helianthus annuus* L. (Ayçiçeği), Akgül 4287: Meyveleri taze ve kuru halde yenilmektedir. Ayrıca bazı yerlerde kurumuş başcık temizlikte zımpara şeklinde kullanılmaktadır.

Helichrysum arenarium (L.) Moench subsp. *aucheri* (Boiss.) Davis et Kupicha (Ölmezçiçek), Akgül 2922: Çiçekli kısmından çay yapılarak içilmektedir. Ayrıca gövdeli olarak toplanan çiçekler demetler şeklinde kurutularak evde süs olarak kullanılmaktadır.

Helichrysum arenarium (L.) Moench subsp. *araxinum* (Kirp.) Takht., (Ölmezçiçek), Akgül 2920: Çiçeklerinden çay demlenerek, içilmektedir.

**Lactuca sativa* L. (Marul), Akgül 4284: Sebze olarak tüketilmektedir.

Senecio vernalis Waldst. et Kit., (Sarı Papatya), Akgül 4277.

Taraxacum serotinum (Waldst. et Kit.) Poirlet, (Hindibağ), Akgül 4270.

Tragopogon latifolius Boiss. (Dedemsakalı), Akgül 4276: Tazeyken sebze olarak yenilmektedir.

Berberidaceae

**Berberis vulgaris* L. (Kadıntuzluğu), Akgül 3708: Park ve bahçelerde süs olarak ekilmektedir. Ayrıca yaprakları tazeyken yenilmektedir.

Betulaceae

**Betula pendula* Roth. (Salkımhuş), Akgül 3709: Parklar ve yol kenarlarında

dekoratif özelliğinden dolayı ekilmektedir. Ayrıca yaprakları kurutulularak, çay şeklinde içilmektedir. Vücudu kuvvetlendirici özelliği olduğu bildirilmiştir.

Bigoniaceae

**Campsis radians* (L.) Seem. (Acemborusu), Akgül 3710: Bahçelere ve özellikle geniş alanlarda, duvar, çardak, çit ve parmaklıkların yeşillendirilmesinde sıklıkla kullanılmaktadır.

**Catalpa bignonioides* Walt. (Büyük yapraklı Katalpa), Akgül 3711: Parklar ve bahçelerin peyzajında kullanılmaktadır.

Boraginaceae

Onosma ambigens Lacaita, (Emzikotu, Sasıotu), Akgül 4257: Taçyaprakları balözü nedeniyle tazeyken emilmektedir.

O. tauricum Pallas ex Willd. var. *tauricum* (Mayasılotu), Akgül 4256.

Paracaryum ancyritanum Boiss. (Mercimelekotu, uyuzotu), Akgül 2914.

Brassicaceae

Alyssum pateri Nyar subsp. *pateri*, (Çoban irehanı), Akgül 2915.

Capsella bursa-pastoris (L.) Medik. (Çobançantası), Akgül 4980: Tazeyken yenilmektedir.

Crambe orientalis L. var. *orientalis* (Gamalah), Akgül 4978.

Isatis glauca Aucher ex Boiss.ssp. *glauca*, (Çivitotu), Akgül 4973: Eskiden halı, kilim vb ev eşyaları ile ikonların boyamasında kullanılmıştır. Tıbbi özelliği olduğu bildirilmektedir.

Campanulaceae

Campanula stricta L. var. *alidagensis* Damboldt (Sahtezambak), Akgül 4956.

Capparaceae

Capparis spinosa L. var. *spinosa* (Kapari), Akgül 3713: Çiçek tomurcuklarından turşu yapılarak gıda olarak tüketilmektedir. Vücudu kuvvetlendirici etkisi olduğu bildirilmiştir.

Caprifoliaceae

Lonicera etrusca Santi var. *etrusca* (Karaçalı, karamih çalısı), Akgül 4955.

**Lonicera caprifolium* L. (Hanımeli), Akgül 3730: Park ve bahçe süslemelerinde kullanılmaktadır. Yaprakları kabız, meyvesinin müşhil ve kusturucu etkisi olduğu bildirilmiştir.

**Viburnum opulus*L. (Gilaboru, kirabolu, kiraboğlu), Akgül 3729: Bahçe süslemelerinde kullanıldığı gibi, meyveleri turşu şeklinde hazırlanıp suyu içilmektedir. Daha çok kadın hastalıklarının iyileştirilmesinde kullanıldığı bildirilmiştir.

Caryophyllaceae

Dianthus anatolicus Boiss. (Anadolu karanfili), Akgül 2917.

Minuartia sclerantha (Fisch. et Mey.) Thell. (Kaya menevşesi), Akgül 4268.

Saponaria prostrata Willd. subsp. *prostrata* (Sabunotu), Akgül 2922: Eskiden elbise temizliğinde kullanıldığı bildirilmiştir.

Chenopodiaceae

Chenopodium album L. subsp. *album* var. *album* (Kürdükotu), Akgül 4259.

C. botrys L. (Elköpürten), Akgül 4258: Eskiden küçükbaş hayvan hastalıklarında kaynatılarak, suyu içirildiği bildirilmektedir.

C. foliosum L. (Kediüzümü), Akgül 4257: Meyveleri yenilmektedir.

Cistaceae

Helianthemum canum (L.) Baumg. (Günvurgunu), Akgül 4252.

Cucurbitaceae

**Cucurbita pepo* L. (Kabak), Akgül 4250: Tohumları çıkarılıp kurutulularak, sade veya tuzlanarak kavrulup yenilmektedir. Ayrıca *taçyapraklarından tazeyken sarma* yapılmaktadır.

**C. melo* L. (Kavun), Akgül 4249: Bölgede yaygın olarak yetiştirilen bitkinin meyve kabuklarından ayrılarak taze şekilde yaygın olarak tüketilmektedir. İdrar yollarına iyi geldiği bildirilmiştir.

Dipsacaceae

Scabiosa rotata Bieb. (Yalangı), Akgül 43161: Tıbbi özelliği olduğu belirtilmiştir.

Eleagnaceae

Eleagnus angustifolia L. (İğde); Akgül 3754: Park, bahçe ve yol kenarlarının peyzajında kullanılmaktadır. Ayrıca meyveleri tazeyken yenilmekte ve kaynatılarak suyu ılık olarak içilmektedir. Bağırsak bozukluklarını ve ağız pasını gidermek için kullanılmaktadır.

Euphorbiaceae

Euphorbia petrophila C.A. Mey. var. *petrophila* (**Çingirdaklıot**), Akgül 4240.

Fabaceae

Astragalus karamasicus Boiss. et Balansa (Eşekyoncası), Akgül 4235.

A. pelliger Fenzl. (Kadıngöbeği), Akgül 2923.

A. strigillosus Bunge (Karayonca), Akgül 4232.

**Caesalpinia gillesi* Wall. & Hook., (Aslanbıyığı), Akgül 3720: Park ve bahçelerin peyzajında kullanılmaktadır.

**Cicer arietinum* L. (Nohut), Akgül 4230: Gıda olarak kullanılmaktadır.

**Gleditsia triacanthos* L. (Yalancıkeçiboynuzu), Akgül 3721: Park ve bahçelerin peyzajında kullanılmaktadır. Eskiden tohumlarının ölçü birimlerinde kullanıldığı bildirilmiştir.

Hedysarum cappadocicum Boiss. (Yazıyoncası), Akgül 2924.

Hedysarum nitidum Willd. (Tepeliyonca), Akgül 2924.

Medicago rigidula (L.) All. var. *rigidula* (Tosbağayoncası), Akgül 4225.

M. x varia Martyn (Yonca), Akgül 4223.

Onobrychis argyrea Boiss. subsp. *argyrea* (Yazıyoncası, çakıldaklıyonca), Akgül 2927.

O. podperae Sirj. (Yazıyoncası, çakıldaklıyonca), Akgül 4219.

**Phaseolus vulgaris* L. (Fasülye), Akgül 4218. *Gıda olarak tüketilmektedir.*

**Robinia pseudoacacia* L. (Yalancıakasya), Akgül 3721: Park, bahçe ve yol kenarlarının peyzajında kullanılmaktadır. İnşaat endüstrisinde ve mobilya endüstrisinde kullanılmaktadır.

Trigonella coerulescens (M.Bieb.) Hall. (Yavruağzı), Akgül 4217.

T. monantha C.A.Mey. subsp. *monantha* (Yavruağzı), Akgül 4216.

Trifolium pratense L. var. *pratense* (**Üçgül**), Akgül 4213: Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

Fagaceae

Quercus pubescens Wild. (Meşe), Akgül 3716: Meyveleri iplik boyamalarında kullanılmaktadır.

Globulariaceae

Globularia trichosantha Fisch. et C.A.Mey. subsp. *trichosantha* (Küreçiçeği), Akgül 4210.

Hypericaceae

Hypericum pseudolaeve Robson (Kantaron, kayalalesi), Akgül 2928: Çiçekli kısmı çay

şeklinde demlenerek içilmektedir.

Juglandaceae

Juglans regia L. (Ceviz), Akgül 3718: Meyve kabukları yün boyamada kullanılmaktadır, yapraklar parfümeride kullanılmaktadır.

Lamiaceae

Marrubium parviflorum Fisch. et C.A.Mey. subsp. *oligodon* (Boiss.) Seybold, (Hamamotu), Akgül 2931: Ateşlenen çocukların banyo suyuna eklenerek, bu suyla banyo yaptırılmaktadır.

Mentha longifolia (L.) Hudson subsp. *typhoides* (Briq.) Harley var. *typhoides* (Nane), Akgül 4198.

Phlomis armeniaca Willd., (**Çalba**, nabrız), Akgül 2932.

Salvia hypargeia Fisch. et C.A.Mey., (Adaçayı), Akgül 2933.

S. yosgadensis Freyn & Bornm (*İrehan*), Akgül 2935.

S. cryptantha Montb. & Aucher, (Ballıkotu, deveyağlıcamı), Akgül 2936: Çiçekleri kurutulmuş soğuk algınlıklarında çay şeklinde içilmektedir.

Stachys annua (L.) L. subsp. *cilicia* (Boiss.) Bhattacharjee (Haciosmanotu), Akgül 2921.

Teucrium polium L. (Mezarlıkotu, mayasılotu, acıyavşan), Akgül 4183.

Thymus sipyleus Boiss. subsp. *sipyleus* Boiss. var. *sipyleus* (Kekik), Akgül 4180: Çiçekli kısmı kurutulmuş baharat olarak kullanılmaktadır. Ayrıca kış mevsiminde, demlenerek çayı içilmektedir.

Wiedemannia orientalis Fisch. & C.A.Mey. (Titre), Akgül 4179.

Linaceae

Linum hirsutum L. subsp. *anatolicum* (Boiss.) Hayek var. *anatolicum* (Anadolu keteni, zeyrek), Akgül 2919.

L. mucronatum Bertol subsp. *armenum* (Sarızambak, yabancı keten), Akgül 4177.

Loranthaceae

Viscum album L. subsp. *album* (Gövelek), Akgül 4175: Bölgede geçmişte meyveleri toplanarak karıştırılıp, kağıt vb. nesnelere yapıştırılmasında kullanıldığı bildirilmiştir.

Malvaceae

**Hibiscus syriacus* L. (Ağaçhatmi), Akgül 3725: Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilmektedir.

Malva sylvestris L. (Ebegümece), Akgül 4207: Sebze olarak tüketilmektedir.

**Alcea pallida* Waldst. et Kit. (Gülfatma), Akgül 4205.

Moraceae

**Morus alba* L. (Akdut), Akgül 3726: Bahçe ve yol kenarlarında ekilmektedir.

Meyveleri yaygın şekilde taze ve kurutulmuş olarak tüketilmektedir. Ayrıca meyvelerinden pekmez yapılmaktadır.

**M. nigra* L. (Karadut), Akgül 3727: Bahçe ve yol kenarlarına ekilmektedir. Meyveleri taze ve kurutulmuş şekilde tüketilmektedir.

Oleaceae

**Fraxinus excelsior* L. (Adidişbudak), Akgül 3774: Park ve bahçelere, yol kenarlarının yaygın ekilen bitkilerinden birisidir. Tohumlarının idrar sökücü etkisi olduğu bilinmektedir.

Jasminum fruticans L. (Yasemin), Akgül 3778: Süs bitkisi özelliğinden dolayı bahçelerde yetiştirilmektedir. Ayrıca çiçekli dallarından hazırlanan infüzyonun idrar söktürücü ve kurt **düşürücü olarak kullanıldığı** belirtilmiştir.

**Ligustrum vulgare* L. (Kurtbağrı), Akgül 3776: Park ve bahçelerde peyzaj amaçlı kullanılmaktadır.

**Syringa vulgaris* L. (Leylak), Akgül 3775: Park ve bahçelerde peyzaj amaçlı ekilmektedir.

Orobanchaceae

Orobanche aegyptiaca Pers. (Canavarotu), Akgül 4173: Bölgenin bazı kesimlerinde taze halde toplanıp, toprak altı kısımlarından yemek yapıldığı bildirilmiştir.

Papaveraceae.

Glaucium corniculatum (L.) Rud. subsp. *refractum* (Nab.) Cullen (Boynuzlu gelincik), Akgül 4171.

G. leiocarpum Boiss. (Boynuzlu gelincik), Akgül 4170: Böcek öldürücü özelliği olduğu bildirilmiştir.

Fumaria asepala Boiss. (Güvencir gönsü), Akgül 4166: Çay şeklinde içilmektedir. Akciğerlere faydalı olduğu bildirilmiştir.

Plantaginaceae

Plantago major L. subsp. *major* (Kırkdamarotu), Akgül 4164: Tazeyken mide ağrıları için yenilmektedir. Yaralara iyi geldiği bildirilmiştir.

Platanaceae

Platanus orientalis* L. (Çınar**), Akgül 3781: Park ve bahçelerde dekoratif amaçlı kullanılmaktadır.

Plumbaginaceae

Acantholimon kotschyi (Jaub. et Spach) Boiss. subsp. *laxispicatum* Bokhari, (Körkeven, kirpiyastığı, toşbağadikeni), Akgül 2913: Kökleri yakacak olarak kullanılmaktadır.

Ayrıca kök çıkarılıp düzgünce kesilerek ayak nasırlarına karşı kullanılmaktadır.

A. saxifragiforme (Hauskn. et Sint.) ex Bokhari (Körkeven, kirpiyastığı, toşbağadikeni), Akgül 2912: Kökleri yakacak olarak kullanılmaktadır.

Polygonaceae

Rumex crispus L. (Evelek), Akgül 4160: Kuru haldeki meyveleriden çay yapıldığı bildirilmiştir.

Portulacaceae

**Portulaca oleraceae* L. (Semizlik, semizotu), Akgül 4157: Tazeyken sebze olarak yenilmektedir.

Punicaceae

**Punica granatum* L. (Nar), Akgül 4144: Bahçelerin peyzajında kullanılmaktadır. Meyveleri gıda olarak tüketilmektedir.

Ranunculaceae

Nigella arvensis L. var. *glauca* Boiss., (**Çörekotu**), Akgül 4135.

Clematis orientalis* L. (Şeytan**çubuğu), Akgül 4142: Bahçelerde süs olarak ekilmektedir.

Consolida regalis S.F. Gray subsp. *paniculata* (Host) Soo var. *paniculata* (Havzaotu), Akgül 4141.

Adonis flammea Jacq. (Kandamlası, kardeşkanı), Akgül 4141.

Resedaceae

Reseda lutea L. var. *lutea* (Sarı muhabbetçiçeği, yemensafranı), Akgül 4958.

Rhamnaceae

Rhamnus petiolaris Boiss. (Cehri, Ceri), Akgül 3780: Meyveleri zayıflamak için yutulmaktadır. Eskiden meyvelerinden boya elde edildiği bildirilmiştir.

Rosaceae

**Amygdalus communis* L. (Keçiçağlası), Akgül 4152: Meyveleri tazeyken yenilmektedir.

Crataegus pontica C. Koch (Alıç, yemişen), Akgül 3756: Bahçe ve açık alanlarda bolca bulunan bitkinin yaprak ve meyvelerinden yapılan çayın koroner damarları genişleterek, kan dolaşımını artırdığı bildirilmiştir.

C. monogyna L. (Alıç, yemişen, geyikdiken), Akgül 3757: Bahçe ve açık alanlarda bolca bulunmaktadır. Meyveleri yenilmektedir. Çiçek ve yaprakları kurutularak çay yapılıp, içilmektedir.

**Cotoneaster horizontalis* Decne (Yayılcı taşelması), Akgül 3758: Park ve bahçe peyzajında kullanılmaktadır.

**Cerasus avium* L. (Kiraz), Akgül 3759: Bahçelerde dekoratif amaçlı kullanılmaktadır. Ayrıca meyvesi yaygın şekilde tüketilmektedir. Meyve sapından yapılan çayı ise idrar söktürücü ve kabızlığı giderdiği bildirilmiştir.

**C. vulgaris* Mill. (Vişne), Akgül 4153: İshali kestiği, ateşi düşürdüğü, idrar söktürdüğü ve vücuda rahatlık verdiği bildirilmiştir.

**Cydonia oblonga* Miller, (Ayva), Akgül 3759: Bahçelerde dekoratif olarak kullanılmakta olup meyvesi yaygın şekilde tüketilmektedir. Çocukların büyümesini ve gelişmesini hızlandırdığı bildirilmiştir. Grip ve nezleye iyi geldiği bildirilmiştir. Ayrıca Ayva çiçeği kaynatılıp, içildiğinde annelerin sütünü artırdığı bildirilmiştir.

**Malus sylvestris* Miller, (Elma), Akgül 3765: Bahçelerde yaygın şekilde ekilmektedir. Meyveleri kuru ve taze olarak tüketilmektedir.

**Pyrus eleagnifolia* Pall. (Ahlat), Akgül 3703: Bahçelerde yaygın şekilde ekilip meyveleri gıda olarak tüketilmektedir.

**Prunus armeniaca* Lam. (Kayısı), Akgül 3759: Meyveleri gıda olarak kullanılmaktadır.

**P. domestica* L. (Erik), Akgül 3759: Gıda olarak kullanılmaktadır.

**Pyracantha coccinea* M. Roem. (Ateşdiken), Akgül 3780: Park, bahçe ve yol kenarlarının yaygın bitkilerindedir. Meyveleri tazeyken yenilmektedir.

**Pyrus communis* L. (Armut), Akgül 3759: Meyveleri tazeyken yenilip, reçeli yapılmaktadır.

Rubus sanctus Schreber (Böğürtlen çalısı, **gülleğen çalısı**), Akgül 3789: Olgunlaşınca meyveleri yenilmektedir.

**Rosa canina* L. (Kuşburnu, gülburnu, itburnu,), Akgül 3760: Park ve bahçelerin peyzajında kullanılmaktadır. Meyvelerinden reçel yapılmaktadır, kurumuş meyveleri kaynatılarak sıcak veya soğuk şekilde içilmektedir.

**R. foetida* Herrm. (Sarıgül), Akgül 3761: Park ve bahçelerin peyzajında kullanılmaktadır.

**R. damascena* (Isparta gülü), Akgül 3762: Park ve bahçelerin peyzajında kullanılmaktadır.

**R. hemispaerica* J. Herrm. (Sarıgül), Akgül 3763: Park ve bahçelerin dekorasyonunda kullanılmaktadır.

**R. sempervirens* (Yabangülü), Akgül 3764: Park ve bahçelerin dekorasyonunda kullanılmaktadır.

Rubiaceae

Galium incanum Sm. subsp. *psedocornigerum* Ehrend. (Yeşil yalangi, go yalangi), Akgül 4148.

Rutaceae

Haplophyllum telephioides Boiss.(**Çöllalesi**), Akgül 2909.

Salicaceae

**Salix alba* L. (Aksöğüt), Akgül 3766: Park ve bahçelerde dekoratif olarak kullanılmaktadır. Ayrıca ateş düşürücü ve ağrıları kesici, sinirleri yatıştırıcı, uykusuzluğu giderici, romatizma ve gut şikayetlerini azaltıcı olduğu belirtilmektedir.

**S. caprea* L. (Keçisöğüdü), Akgül 3640: Park ve bahçelerde süs amacı ile kullanılmaktadır.

**S. babylonica* L. (Salkımsöğüt), Akgül 3768: Park ve bahçelere süs bitkisi olarak dikilmektedir.

**S. matsudana* Koidtz. (Tirbişon/Kıvrık yapraklı söğüt), Akgül 3768: Park ve bahçelerin peyzajında kullanılmaktadır.

**Populus alba* L., (Akkavak), Akgül 3771: Park, bahçe ve yol kenarlarının peyzajında kullanılmaktadır.

**P. nigra* L., (Karakavak), Akgül 3772: Park, bahçe ve yol kenarlarında çit bitkisi olarak yetiştirilmektedir.

Scrophulariaceae

Verbascum vulcanicum Boiss. et Heldr. var. *vulcanicum* (Sarıyalangı), Akgül 4130.

Solanaceae

Hyoscyamus niger L. (Sağırkulak), Akgül 4123.

Lycium anatolicum A. Baytop et R. Mill. (Yapışkançalı), Akgül 4122.

**Solanum tuberosum* L. (Patates), Akgül 4112: Bölgede gıda olarak yaygın şekilde kullanılmaktadır.

**S. melongena* L. (Patlıcan), Akgül 4351: Bölgede yaygın şekilde gıda olarak kullanılmaktadır.

**Capsicum annuum* L. (Biber), Akgül 4343: Gıda olarak yaygın şekilde kullanılmaktadır.

**Lycopersicon esculentum* Miller (Domates), Akgül 4412: Bölgede yaygın şekilde yetiştirilerek gıda olarak kullanılmaktadır.

Tiliaceae

**Tilia tomentosa* Moench. (Ihlamur), Akgül 3781: Parklarda, yol kenarlarında süs amacı ile yetiştirilmektedir. Çiçekli dalları kurutulularak, kış mevsiminde çay şeklinde soğuk algınlıkları için kullanılmaktadır.

Ulmaceae

**Ulmus glabra* Hudson. (Dağkaraağacı), Akgül 3747: Park ve yol kenarlarının peyzajında kullanılmaktadır. Ayrıca odunu bazı ev eşyaları yapımında da kullanılmaktadır.

Urticaceae

Parietaria judaica L. (Duvarreyhanı, yapışıkot), Akgül 4321.

Urtica dioica L. (Dızlağan), Akgül 4263: Taze ve kurutulmuş şekilde gıda olarak kullanılmaktadır. *Çay şeklinde içilmektedir.*

U. urens L. (Dızlağan), Akgül 4331: Bitki taze haldeyken vücuttaki ağrılı bölgelere sürülerek iyileştirilmesi sağlanmaktadır.

Vitaceae

**Parthenocissus quiquefolia* (L.) Pl. (Sarılıcı Duvar Sarmaşığı), Akgül 3751: Park ve bahçelerin peyzajında kullanılmaktadır.

**Vitis vinifera* L. (Asma, üzüm), Akgül 3750: Bitkinin meyveleri taze ve kurutulmuş şekilde gıda olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Yaprakları gençken toplanıp

salamura olarak sarma yapılmaktadır. Çekirdekleri kurutulduktan sonra toz şeklinde sade ve karışım olarak kullanılmaktadır.

Zygophyllaceae

Peganum harmala L. (Yüzellik, nazarlıkotu), Akgül 4115: Meyveleri süs ve çeşitli amaçlar özellikle nazarlık için kullanılmaktadır. Ayrıca olgunlaşan meyveleri tütüsü yapılarak migrende kullanılmaktadır.

Tribulus terrestris L. (Deveçöğürteni, çobançökerten, çakıldikeni), Akgül 4121: Meyvelerinden çay hazırlanarak içilmektedir.

Monocotylodonae

Liliaceae

Asparagus officinalis L. (Kuşkonmaz), Akgül 3922.

Allium atroviolaceum Boiss. (Pisi soğanı), Akgül 3929.

**Allium cepa* L. (Soğan), Akgül 3930: Bölge halkı tarafından yaygın şekilde gıda olarak kullanılmaktadır.

**A. sativum* L. (Samırsak), Akgül 3931: Bölge halkı tarafından yaygın şekilde gıda olarak kullanılmaktadır.

Ornithogalum pyrenaicum L. (Akyıldız), Akgül 3926.

Iridaceae

Crocus danfordiae Maw. (Çiğdem), Akgül 4221.

Iris caucasica Hoffm. subsp. *turcica* B. Mathew (Navruz, nabrız), Akgül 3916.

I. galatica Siehe (Navruz, nabrız, susam), Akgül 2930: Tazeyken çiçekleri yenilmektedir. Bölgede baharın gelişiminin habercisi olarak görülmektedir.

Poaceae

**Avena sativa* L. (Yulaf), Akgül 4019: Bitki bölgede hayvan beslemede yem bitkisi olarak kullanılmaktadır.

**Triticum aestivum* L. (Buğday), Akgül 3984: Bölge halkı bitkiyi hayvanları için yem bitkisi olarak kullanmaktadır.

Bromus tectorum L. (Kılçaçayır), Akgül 4015.

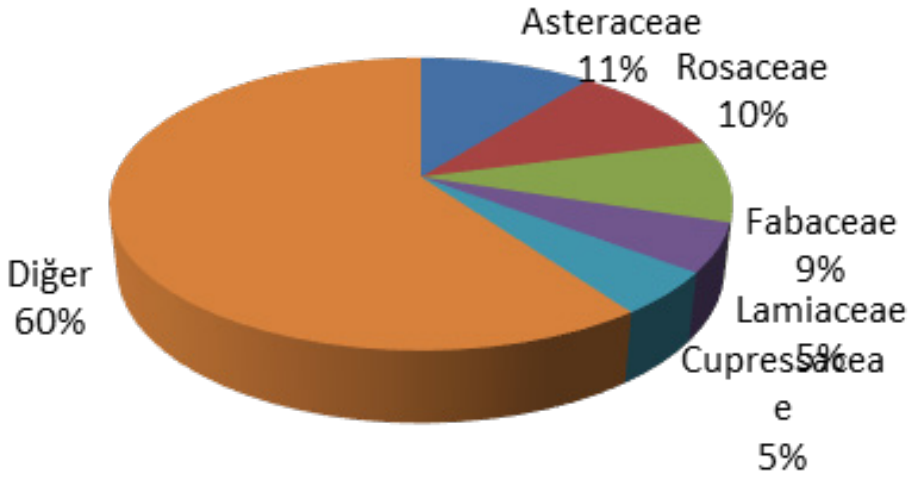
Taeniatherum caput-medusae (L.) Nevski subsp. *crinitum* (Schreber) Melderis (Gırtl), Akgül 3601.

Sonuç ve Tartışma

Bitkilerin adlandırılması sonucu 56 familya ve 187 taksonun belirlenebilen yöresel adları ve kullanımları verilmiştir. Toplanan bitkilerden 17'si açıktohumlu, 170'i kapalıtohumludur. Çalışma sonucuna göre etnobotanik değerleri tespit edilebilen bitkilerden 61'i dekoratif amaçlı, 26'sı tıbbi, 22'si gıda, 4'ü boya ve diğerleri değişik amaçlarla (temizlik, hayvan yemi, yakacak vb.) kullanılmaktadır. Sadece yöresel adları verilen yaklaşık 60 bitkinin kullanım amaçları belirlenememiştir.

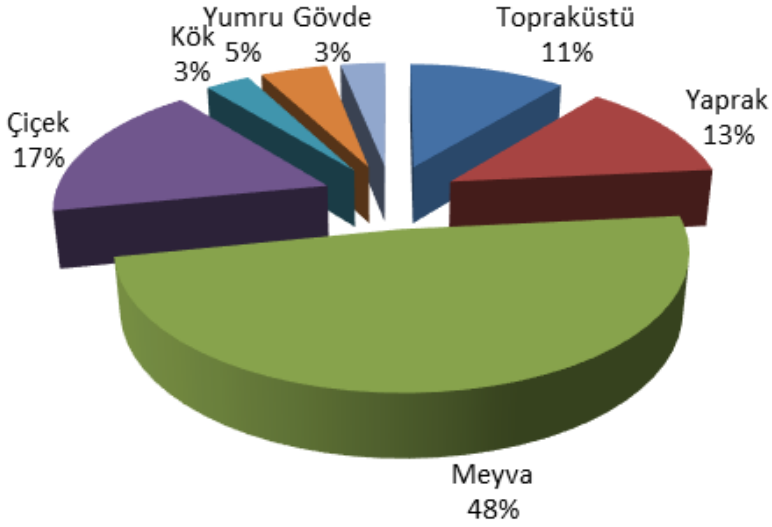
Tablo 1. En çok takson içeren ilk 5 familya

Familya adı	Takson sayısı	Oranı %
<i>Asteraceae</i>	20	11
<i>Rosaceae</i>	19	10
<i>Fabaceae</i>	17	9
<i>Lamiaceae</i>	10	5
<i>Cupressaceae</i>	9	5
Diğer	112	60

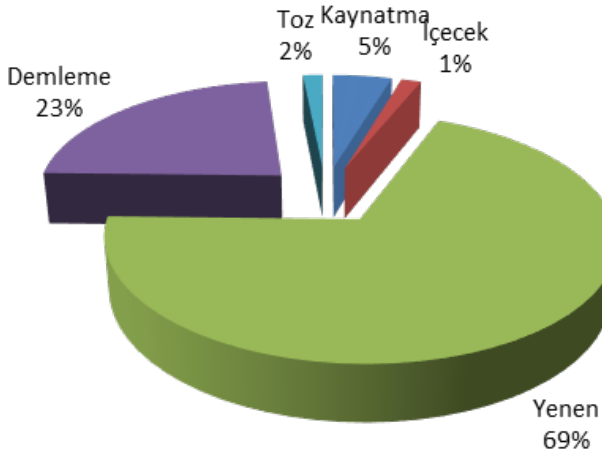
Şekil 2. En çok takson içeren ilk 5 familya diyagramı

Şekil 2'ye göre en yüksek değerde olandan düşük olana doğru sırasıyla familyalar (112; % 60), *Asteraceae* (20; % 11), *Rosaceae* (19; % 10), *Fabaceae* (17; % 9), *Lamiaceae* (10; % 5) ve *Cupressaceae* (9; % 5)'dir (Tablo 1, Şekil 2). Kalan diğer tüm familyaların oranları daha yüksektir. Bu durum bölgenin zengin bitki çeşitliliğini ve farklı familyalara ait bu bitkilerin de yöre halkı tarafından değerlendirildiğini göstermektedir.

Şekil 3.Bitkilerin Kullanılan kısımlar (%)

Bitkilerin en çok kullanılan kısımlarının başında meyva (% 48), ikinci olarak çiçek (% 17), yapraklar (% 13) ve sırasıyla diğerleri (toprak üstü % 11, yumru % 5, kök % 3 ve gövde % 3) gelmektedir. Bitki meyvalarının çok sık kullanımının nedenlerinden biri de alanda bağlık ve bahçelik sahaların yaygınlığıdır. Diğer kısımlar (toprak üstü, gövde, yumru, kök) daha az sıklıkta kullanılmaktadır

Şekil 4. Bitkilerin kullanım şekilleri (%)

Yöre halkının bitkileri kullanım şekilleri en sık olandan en aza doğru sırasıyla yenen (% 69), demleme (çay şeklinde) (% 23), kaynatma (% 5), toz şeklinde (% 2) ve içecektir (% 1) (Şekil 4). Buna göre yöre halkının bitkileri doğadan birebir elde ederek yararlandığı söylenebilir. Bölgede şehirleşmenin henüz başladığı bölgede yabancı bitkilerle yöre halkı arasındaki ilginin hala devam ettiğini söylemek mümkündür. Bu da Anadolu'nun özellikle kırsal kesimlerinde uzun yıllardan beri süregelen geleneksel kültürel zenginliğinin bir parçası olduğunun göstergesidir.

Araştırma sonucu elde edilen veriler bölgede yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında tıbbi, gıda ve boya olarak yöre halkı arasındaki kullanım durumlarının bölgeye yakın olan çalışmalarla benzerlik oranı doğal olarak yüksektir. Çalışma alanına uzak araştırmalarda ise benzerlik oranları düşmektedir. Bu çalışmalardan Akgül ve diğerlerinin Nevşehir aktarlarında bulunan 67 bitki üzerinde yaptığı çalışmada bazı bitkilerin yöresel adları ve kullanım değerleri benzerdir (10). Bitkilerin bir kısmı aktarların il dışından edildiği bitkiler olup Türkiye genelinde de benzer adla bilinmektedir. Tarafımızdan yapılan çalışmada bitkilerin yöresel adları ve kullanım değerleri farklılık göstermektedir. Bunlardan bazılarının yöresel adları gülfatma (*Alcea rosea*), düğmeli yalangı (*Artemisia campestris*), ölmezçiçek (*Helichrysum arenarium*) ve kırkdamarotu (*Plantago major*) olup anılan çalışmadaki yöresel adları sırasıyla devegülü, periyavşanı, arıçiçeği ve ateşyaprağıdır.

Alana yakın bir diğer çalışma Tuzlacı ve Şenkardeş tarafından yapılan "Turkish folk medicinal plants, X: (Ürgüp) Nevşehir"dir. Bu çalışmada yaklaşık 20 bitkinin yöresel adları bizim çalışmamızda tespit edilen yöresel adlarla aynı olup kullanım değerleri de büyük oranda benzerdir. Bunlardan bazıları keditırnağı (*Achillea wilhelmsii*), karamukotu (*Acroptilon repens*), Gülfatma (*Alcea rosea*), Yoğurtotu (*Anthemis fumariifolia*) ve ishaldikenidir (*Centaurea solstitialis*). Diğer 47 bitkinin yöresel adları farklı olup kullanım değerlerinde benzerlik oranları değişmektedir (11).

Araştırma alanına daha uzak olan ve Ertuğ tarafından yayınlanan "An ethnobotanical study in Central Anatolia (Turkey)" adlı çalışmada ise yöresel isimlerden evelek (*Rumex crispus*), yalangı (*Verbascum vulcanicum*), gövelek (*Viscum album*), güvercin gönsü (*Fumaria asepalae*), acıyavşan (*Teucrium polium*), köpürgenotu (*Chenopodium botrys*) ve acımikotu (*Centaurea virgata*) benzerlik göstermektedir. Diğer bitkilerin kullanım değerleri ve yöresel adları aynı takson da olsa farklılık göstermektedir. Örneğin bu çalışmadaki yöresel adları çöllalesi (*Haplophyllum telephioides*), sağırkulak (*Hyoscyamus niger*) ve akyaprak (*Marrubium parviflorum*) olan aynı bitkilerin Ertuğ'un çalışmasındaki

adları sırasıyla yabani kekik, yılanotu ve çanakçatlatandır (13). Diğer çalışmalarda benzerlik ve farklılık durumları değişmektedir (8, 10, 11, 13, 14).

Çalışmalarla yapılan karşılaştırma sonucu bitkilerden bir kısmının yöresel adlarının yeni olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları çingirdaklıot (*Euphorbia petrophila*), gelineli (*Scandix stellata*), günvurgunu (*Helianthemum canum*), kayalalesi (*Hypericum pseudoleva*), gırtl (*Taeniatherum caput-medusae*) ve kılçaçayırdır (*Buromus tectorum*).

Bu tür çalışmaların, yerleşim yerlerine yakın alanların çevresindeki, özellikle yabani bitkiler üzerinde zamanla oluşacak tahribat gözönüne alındığında, yok olacak bitki kültürünün kayda alınmasında önemli bir yeri vardır. Şehirleşme, sanayi ve yeni tarım alanlarının arttığı yerlerde bu gibi durumların yaşanması kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu nedenle gelecekte yabani bitki örneklerinin yetiştiği alanlar daha da azalacak ve belki de bölgede halen yaşamakta olan bu değerleri görmemiz mümkün olmayacaktır.

Bu nedenle çalışmanın amaçlarından birisi de bitkilerin yerel adları ve kullanımlarının tespit edilmesidir. Ayrıca bölgedeki zengin bitki kültürün kayda geçirilmesine ve bu alandaki çalışmalara az da olsa katkı sunmaktır.

Teşekkür

Bu projeyi destekleyen başta Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Rektörlüğü BAP birimine, Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığına ve Biyoloji Bölümüne teşekkür ederim. Ayrıca bu dönemde benimle arazi çalışmalarına katılan lisans öğrencilerine de teşekkür ederim.

Kaynaklar

1. HERSHBERGER J.W., The purpose of ethnobotany, **Bot. Gaz.**, 21, 146-158, 1896.
2. YILDIRIMLI Ş., Etnobotanik ve Türk etnobotaniği, **Kebikeç Dergisi**, 17, 175-193, 2004.
3. GÜNER A., ASLAN S., EKİM T., VURAL M., BABAÇ M.T., (Edl.) **Türkiye Bitkileri Listesi** (Damarlı Bitkiler), Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayınları, İstanbul, 2012.
4. BAYTOP T., **Türkiyenin Tıbbi ve Zehirli Bitkileri**, İstanbul 1963.

5. BAYTOP T., Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Yayın No: 578, Ankara, 1994.
6. AKGÜL G., Çıldır (Ardahan) ve civarında bulunan bazı doğal bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri, **OT Sistemantik Botanik Dergisi**, 14, 1, 75-88, 2007.
7. <http://www.tubives.com/>
8. AKGÜL G., YILMAZ N., Nevşehir'in Dekoratif Ağaç ve Çalıları, **1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Kitabı**, Cilt 6: 277-287, Nevşehir, 2012.
9. AKGÜL G., YILMAZ N., Nevşehir'in Endemik Bitkileri, **1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Kitabı**, 6, 265-275, Nevşehir, 2012.
10. AKGÜL G., YILMAZ N., CELEP A., CELEP F., ÇAKILCIOĞLU U., Ethnobotanical purposes of the plants sold by herbalists and folk bazaars in the center of Cappadocica (Nevşehir, Turkey), **Indian journal of traditional knowledge**, 15, 1, 103-108, 2016.
11. ŞENKARDEŞ İ., TUZLACI E., Turkish folk medicinal plants, X: **Ürgüp** (Nevşehir), **Marmara Pharmaceutical Journal**, 15: 58-68, 2011.
12. SAĞIROĞLU M., TOPUZ T., CEYLAN K., TURNA M., An ethnobotanical survey from Yahyalı (**Kayseri**) and Tarsus (Mersin), **Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Dergisi**, 13-37, 2013.
14. ULUKUŞ D., TUGAY O., The flora of region among Ürgüp, Derinkuyu and Hodul mountain (Nevşehir/Turkey), **SÜ FBE Derg.**, 7, 3, 42-57, 2014.
15. ÖZBEK B., YILDIRIMLI Ş., Flora of Hırka dağı (Gülşehir-Hacıbektaş-Nevşehir), **OT Sistemantik Botanik Dergisi**, 16, 2, 53-78, 2009.

16. BOZOK F., AKSOY A., Hodul dağı (Nevşehir-Kayseri) ve çevresinin florası, **Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, 29, 1, 10-28, 2013.
17. VURAL M., KARAVELİOĞULLARI F.A., POLAT H., Çiçekdağı (Kırşehir) ve çevresinin etnobotanik özellikleri, **OT Sistematik Botanik Dergisi**, 4, 1, 117-124, 1997.
18. ÖZKAN A.M., KOYUNCU M., Traditional medicinal plants used in Pınarbaşı area (Kayseri-Turkey). **Turkish J Pharm Sci**, 2, 2, 63-82, 2005.
19. BAĞCI Y., Aladağlar (Yahyalı, Kayseri) ve çevresinin etnobotanik özellikleri, **OT Sistematik Botanik Dergisi**, 7, 1, 89-94, 2000.
20. DAVIS P.H., (Ed.), **Flora of Turkey and the East Aegean Islands**, vol. 1-9, Edinburgh Univ. Press, Edinburgh, 1965-1985.
21. DAVIS P.H., MILL R.R., TAN K. (Eds.), **Flora of Turkey and the East Aegean Islands**, (Supplement 1), vol. 10, Edinburgh Univ. Press, Edinburgh, 1988.
22. TUTIN T.G., HEYWOOD V.H., BURGESS N.A., et al., **Flora Europaea**, vol. 1-5, Cambridge Univ. Press, Cambridge, 1964-1980.
23. **IPNI (The International Plant Names Index)** (2018). Published on the Internet <http://www.ipni.org> [accessed 2018].

DERGİNİN KAPSAMI VE YAZIM KURALLARI

“OT Sistematik Botanik Dergisinde” çiçeksiz ve çiçekli bitkilerle ilgili yayımlanabilecek makale çeşitleri şunlardır: Geniş anlamda sistematik botanik, bitki coğrafyası, ekonomik botanik; monograflar, revizyonlar, fuloralar, sistematik anatomi, palinoloji, sitoloji, bitki kimyası; elde edilen bulgu ve sonuçların ivedilikle duyurulması bakımından bilim dünyası ve Türkiye için yeni türler; yerel bitki adları ve kullanımları; yeni gelişmeleri, bilgileri, bulguları ve düşünceleri içeren derlemeler.

Başta Türkçe olmak üzere İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca, Portekizce, İtalyanca ve Latince dillerinden birinde yazılan makaleler kabul edilebilir.

Makale taslakları eğer gerekliyse aşağıdaki sıraya göre hazırlanmalıdır; Başlık, özet, bulduru sözcükleri, giriş, materyal ve metot, tartışma ve sonuç, teşekkür (destek veren kuruluşlar dahil), kaynakça. Makale taslağının ilk sayfası şöyle olmalıdır: Makale başlığı, yazar adı, adresi. Örnek: *Goerkemia* Yıldırımli (*Brassicaceae*), a new genus to science from Turkey, Şinasi YILDIRIMLI, Hacettepe Üniversitesi, Fen Fakültesi,

Biyoloji Bölümü, Botanik Anabilim Dalı, 06800 Beytepe-Ankara-Türkiye, ot@hacettepe.edu.tr

Türkçe yazılan bir makalede Türkçe özet ile birlikte bir de İngilizce özet verilmelidir. Makaleler Türkçe’den başka bir dilde yazılıyorsa o yazılan dilde bir özet ile İngilizce ve Türkler için Türkçe özet de verilmelidir. Kaynaklar metin içinde parantez arasında geçiş sırasına göre numaralandırılarak verilmelidir örneğin (6), (6, 8), (6-10). Kaynak yazımına örnekler: YILDIRIMLI, Ş., The chorology of the Turkish species of Asteraceae family, **OT Sistematik Botanik Dergisi**, 6, 2, 75-123, 1999; BAYTOP, A., **İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbariumundaki Türkiye Bitkileri I, Pteridophyta, Gymnospermae, Dicotyledones**, TÜBİTAK-TBAG 493 No’lu proje, İstanbul, 1984; HEDGE I.C., *Onobrychis* Adans. in P.H. Davis (Ed.) “**Flora of Turkey and the East Aegean Islands**”, vol. 3, pp. 560-589, Edinburgh University Press, Edinburgh 1970. Şekiller, haritalar, girafikler ve diyagramlar çini mürekkeple aydıngere çizilmelidir. Metin içinde geçen her türlü şekil girafik, çizelge, fotoğraf ilgili yere yerleştirilmelidir. Her şeklin yanında küçültme veya büyültme oranları belirtilmelidir. Üst düzey her türlü üye de dahil olmak üzere Latince bitki adları eğri yazılmalıdır.

Yayına kabul edilmeden önceki makale taslağı ve yayına kabul edilen makale elektronik posta yolu ile ot@hacettepe.edu.tr’ye gönderilmelidir.

Editör dil bakımından Türkçe’nin gelişmesi yönünde sözcükler üzerinde değişiklikler yapabilir. Bu değişiklikler yazarlar tarafından kabul edilmiş sayılır. Örneğin Türkçe yazıldığı gibi okunan, okunduğu gibi yazılan bir dil olduğundan yazarların bu kurala uyması önerilir.

Ot Sistematik Botanik Dergisinde yayınlanan makalelerin telif hakkı anılan dergiye devredilmiş sayılır ve bir hak iddia edilemez.

Editör metinlerde, şekillerde, girafiklerde ve fotoğraflarda değişiklik ve kaldırma işlemi yapabilir. Bu yazarlar tarafından kabul edilmiş sayılır.

INSTRUCTIONS TO AUTHORS

“THE HERB Journal of Systematic Botany” publishes scientific papers concerning flowering and non flowering plants. The main topics considered are as follows: floristic and systematic botany, plant geography, economic botany; monographs, revisions, floras, systematic anatomy, palynology, cytology, phytochemistry; species new to science and Turkey for the rapid communication of results; local plant names and their usage; reviews comprising the recent developments, improvements, discoveries and ideas in various field of systematic botany.

Articles written in Turkish will be preferred, but those written in English, French, German, Portuguese, Spanish, Italian or Latin will also be considered.

Manuscripts should be prepared in the following order (if required): Title, abstract, key words, introduction, materials and methods, discussion, results, acknowledgements (including financial supporter or sponsor), references. The title page consists of the manuscript title, author’s names and appropriate addresses. Examples: *Gorkemia Yıldırlımlı (Brassicaceae)*, a new genus to science from Turkey, Şınası YILDIRIMLI, University of Hacettepe, Faculty of Science, Department of Biology, Section of Botany, 06800 Beytepe-Ankara-Türkiye, ot@hacettepe.edu.tr

All articles must have an English abstract. For articles written in a language other than Turkish, abstracts in that language and in English are required. References should be listed at the end of the article in the numerical order in which they appear firstly in the text in bracket e.g. (6), (6, 8), (6-10). Examples of reference writing: YILDIRIMLI, Ş., The chorology of the Turkish species of Asteraceae family, **OT Sistematik Botanik Dergisi**, 6, 2, 75-123, 1999; BAYTOP, A., **İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbariumundaki Türkiye Bitkileri I, Pteridophyta, Gymnospermae, Dicotyledones**, TÜBİTAK-TBAG 493 No'lu proje, İstanbul, 1984; HEDGE I.C., *Onobrychis Adans.* in P. H. Davis (ed.) “**Flora of Turkey and the East Aegean Islands**”, vol. 3, pp. 560-589, Edinburgh University Press, Edinburgh 1970. Line drawings, maps, graphs, and diagrams should be done in indian ink and numbered in pencil, and placed in text. A metric scale should be associated with each figure. Words to be italicized (in particular, all scientific names up to and including the super rank of species) should be typed in italic.

The copyright of published articles in “Ot Sistematik Botanik Dergisi” is accepted to assign by the authors to the cited journal.

Manuscripts should be sent to to Prof. Dr. Şınası YILDIRIMLI by e-mail ot@hacettepe.edu.tr.

OT

SİSTEMATİK BOTANİK DERGİSİ

THE HERB JOURNAL OF SYSTEMATIC BOTANY

OT 25, 1, 1-148, 2018 - ISSN 1300-2953

İÇİNDEKİLER (CONTENTS)

- YILDIRIMLI Ş., KILIÇ Ö.1-10
A new species, a new combination and status, and a new alien species record of *Senecio* L. (*Asteraceae*) from Turkey
- FIRAT M. 11-24
New status of *Gundelia tournefortii* L. forma *purpurascens* Bornm. (*Asteraceae*) and new record for the flora of Turkey
- YILDIRIMLI Ş., KILIÇ Ö. 25-30
A new species of *Aethionema* (*Brassicaceae*), *A. adiyamanense* from Turkey
- Necmi AKSOY N., ÖZKAN N.G., ASLAN S., ZORLU Y., AYTEĞİN A. 31-79
Karadere (Düzce-Bolu) vadisi florası
- YILDIRIMLI Ş.77-92
Türkiye biteğindeki kareler için yeni kayıtlar 2
- AKGÜL G.93-113
Nar, Sulusaray (Nevşehir) ve çevresinde bulunan yabani ve yetiştirme bitkilerin yöresel adları ve etnobotanik değerleri
- ŞAHİN B., AKAR B.115-136
A study on the biodiversity and ecology of benthic algae of Altınpınar-Limni Lake (Torul, Gümüşhane, Turkey)
- BABA H.137-148
Miksomiset'lerin alternatif üretim yöntemleri üzerine bir çalışma